

Rejent * rok 13 * nr 12(152)
grudzień 2003 r.

Recenzja

Recenzja ksi¹żki Zdzis³awa Brodeckiego, Moniki Drobysz, Sylwii Majkowskiej, pt. Traktat o Unii Europejskiej, Traktat ustanawiaj¹cy Wspólnotę Europejsk¹ z komentarzem, pod redakcj¹ nauk¹ Zdzis³awa Brodeckiego Warszawa 2002, Wydawnictwo Prawnicze „Lexis Nexis”, s. 607

Zasadniczym celem prezentacji tej pozycji jest przygotowanie środowiska polskich notariuszy do w³cienia się do obrotu notarialnego, jaki odbywa się w ramach państw Unii Europejskiej. Zosta³ nawet opracowywany specjalny program szkolenia notariuszy, którego nadrzędnym zadaniem jest poznanie podstawowych instytucji prawa tych państw, istotnych dla praktyki notarialnej w kraju i zjednoczonej Europie. Jedn¹ z metod edukacji notariuszy jest propagowanie ksi¹żek poświęconych problematyce prawa unijnego.

Traktat o Unii Europejskiej... Zdzis³awa Brodeckiego, Moniki Drobysz, Sylwii Majkowskiej jest jedn¹ z pierwszych pozycji w obrocie księgarskim, jaka w kompleksowy sposób przedstawia najważniejsze regulacje prawne tworzący ramy ustrojowe Unii Europejskiej.

Podstawowe unijne akty prawa bez komentarza byłyby zbyt „suche” i „sztywne”, dlatego też cenna jest opinia Autorów, dodawana do każdego z cytowanych przepisów prawa ujętego w Traktatach o Unii Europejskiej

i ustanawiających Wspólnotę Europejską. Interesujący jest zwłaszcza osobisty, refleksyjny stosunek Autorów do opinii, które przedstawiali:

- Z. Brodecki – w części I, III – tytuł VII i w części VI;
- M. Drobysz – w części II, pozostałe tytuły w części III i w części IV
- S. Majkowska – w części V.

Komentarze do Traktatu o Unii Europejskiej i Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską są ważne i kształtujące dla czytelnika, pozwalają bowiem wyrobić sobie poglądy na rozwiązania jurystyczne ujęte w dokumentach unijnych. Oba traktaty uzupełnione zostały zmianami wprowadzonymi Traktatem Nicejskim, którego ratyfikacja miała miejsce w 2002 r. Traktat ten, jak wiadomo, budzi obecnie żywe emocje wśród polityków optymistycznych i przeciwników Unii Europejskiej.

Konstrukcja merytoryczna książki zbudowana jest według treści traktatowej. I tak, Traktat o Unii Europejskiej obejmuje rozdziały wprowadzające postanowienia ogólne, postanowienia uzupełniające o utworzeniu EWG w celu ustanowienia Wspólnoty Europejskiej, postanowienia zmieniające Traktat o utworzeniu Europejskiej Wspólnoty Węgla i Stali, postanowienia zmieniające Traktat o utworzeniu Europejskiej Wspólnoty Energii Atomowej, postanowienia dotyczące wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa, postanowienia w sprawie współpracy z zakresu wymiaru sprawiedliwości i spraw wewnętrznych, postanowienia w sprawie bliższej współpracy, postanowienia końcowe.

Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską obejmuje wprowadzenie, uroczyste preambułę, omawia zasady, jakie przyjmują – na mocy Traktatu – układające się strony, ustanawiając między sobą Wspólnotę Europejską.

Do szczególnie wyeksponowanych zasad należy bez wątpienia zasada pierwszeństwa prawa wspólnotowego, która decyduje o zdolności funkcjonowania Wspólnoty Europejskiej, nadając temu prawu specjalny charakter, umożliwiając jej realizację celów. Równie ważna i istotna jest zasada jednolitego stosowania prawa wspólnotowego, która ma na celu ochronę spójności systemu, co potwierdza zasadę prymatu nawet nad prawem konkurencyjnym państwa członkowskiego. Taka „nadrzędność” prawa wspólnotowego może nieco szokować zwłaszcza tych, którzy są zdania, że nie ma „ważniejszych” źródła prawa niż normy konstytucyjne. Nie może być bowiem super ustawodawcy w żadnym porządku praw-

nym. Jak dowodzi komentarze do Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską¹, Trybuna³ wypowiedzia³ się na temat znaczenia zasady efektywności oraz podziału kompetencji między Wspólnot¹ i państwami członkowskimi. Organy krajowe mogą¹ wszczyna^æ postępowanie tak d¹ugo, jak d¹ugo nie uczyni³a tego Komisja. Takie rozwi¹zanie wydaje się zaskakuj¹ce, lecz w³ażnie s¹dy krajowe s¹ strażnikami Wspólnoty i jej porz¹dku prawnego. Sędzia krajowy jest wci¹ż niedocenianym aktorem w procesie europejskiej integracji. Od jego osobowości zależy integracja norm pochodzenia wspólnotowego (s. 131). Id¹c w tym kierunku, uważam, że można sformu³owa^æ tezę, że tak¹e od notariusza jako osoby zaufania publicznego – w niedalekiej przysz³łości – będzie można oczekiwa^æ roli i zadania „integratora” norm prawa unijnego z prawem polskim. Nie kto inny, tylko notariusz będzie bowiem sporz¹dza³ dokumenty i podejmowa³ czynności wed³ug standardów unijnych, zgodnie z naszymi wymogami i przepisami prawa. Jeżeli sędziów krajowych uważa się za promotorów prawa unijnego, to notariusze polscy na pewno nie mogą¹ być suflerami tego prawa. Ich pozycja prawna uniemożliwia trzymanie się na uboczu czy też utrzymywanie dystansu w stosunku do procesów integracji prawa krajowego i unijnych rozwi¹zań. By tak się nie sta³o, niezbędna wydaje się notarialna edukacja w zakresie unijnego prawa prywatnego i publicznego. Tym celom ma tak¹e s³użyć zg³ębienie dalszych części prezentowanego opracowania, a zwłaszcza tych, dotyc¹cych kwestii obywatelstwa Unii, polityki Wspólnoty, w tym również odnos¹cych się do rolnictwa, towarów, swobodnego przepływu osób, us³ug, kapita³u, wspólnotowych przepisów o zasadach konkurencji, podatkach i o zbliżaniu regulacji prawnych.

Gdyby zatrzyma^æ się na prawie prowadzenia działalności gospodarczej w Unii Europejskiej, to w tej kwestii obowi¹zuje art. 43 traktatu, który stanowi, że ograniczenia swobody prowadzenia działalności przez obywateli jednego z państw członkowskich na terytorium innego państwa członkowskiego s¹ zakazane na podstawie niniejszych przepisów. Zakaz dotyczy również ograniczeń zakładania agencji, oddzia³łów lub filii przez obywateli jednego z państw członkowskich, którzy działaj¹ na terytorium innego państwa członkowskiego.

Swoboda prowadzenia działalności obejmuje prawo podejmowania działalności na własny rachunek, jak również prawo zakładania przedsię-

biorstw i kierowania nimi, zwłaszcza spółek w rozumieniu art. 48, zgodnie z przepisami stanowiącymi dla w³asnych obywateli przez państwo cz³onkowskie, w którym dzia³alnoœæ jest podejmowana z zastrze¿eniem przepisów rozdzia³u dotycz¹cego kapita³u. Przez spółki lub firmy rozumie siê spółki lub firmy za³o¿one na podstawie przepisów prawa cywilnego lub handlowego, w³¹czaj¹c spółdzielnie oraz osoby prawne prawa publicznego lub prywatnego, z wy³¹czeniem tych, które nie prowadz¹ dzia³alnoœci zarobkowej. Przepis wy³¹cza zastosowanie swobody do dzia³alnoœci niezarobkowej, czyli do tzw. non profit.

Jest to tzw. prawo do przedsiêbiorczoœci, czyli do prowadzenia dzia³alnoœci na w³asny rachunek, np. jako osoba samozatrudniam¹ca, jak i w formach zorganizowanych w postaci przedsiêbiorstw, agencji, oddzia³ów i filii. Prawo to wraz z prawem do œwiadczenia us³ug zosta³o powszechnie uznane za podstawowe swobody gospodarcze. Na ich stra¿y stoj¹ tak¿e polscy notariusze, zwłaszcza w sytuacjach gdy prawo wymaga, by czynnoœæ prawna mia³a formê aktu notarialnego lub inn¹ postacê formy notarialnej.

Rozszerzenia tej problematyki oczekiwamy na czêœci omawiam¹cej kwestie polityki gospodarczej i monetarnej, zatrudnienia, wspólnej polityki handlowej, wspó³pracy celnej, polityki spo³ecznej. Istotn¹ rolê w integracji Polski z pañstwami Unii Europejskiej odgrywa kultura, ochrona zdrowia, ochrona konsumenta, sieci transeuropejskie, przemys³, spojnoœæ ekonomiczna i spo³eczna, badania i rozwój techniczny, a wreszcie œrodowisko naturalne i wspó³praca w zakresie rozwoju. O tym wszystkim stanowi Traktat ustanawiam¹cy Wspólnotê Europejsk¹, s¹ to zatem zagadnienie niezwykle szerokie i zró¿nicowane, ukazuj¹ce rozleg³y przedmiot zainteresowania unijnych rozwi¹zañ.

Opracowanie jest adresowane do praktyków prawników, którymi bez w¹tpienia s¹ polscy notariusze, ale tak¿e do osób, które korzystaj¹ z us³ug notarialnych, a do tych nale¿¹ zarówno polscy, jak i zagraniczni przedsiêbiorcy, prowadz¹cy dzia³alnoœæ gospodarcz¹ w kraju i w pañstwach Unii Europejskiej.

Ksi¹¿ka ma charakter uniwersalny, co pozwala wyeksponowaæ jej walory edukacyjne, informacyjne i jurydyczne. Jest opracowaniem, z którym ka¿dy prawnik, i nie tylko, powinien siê zapoznaæ, by uzyskaæ lub pog³êbiæ sw¹ wiedzê z zakresu prawa unijnego, a tak¿e nabraæ dy-

stansu i pogłębienie refleksji nad stanem naszych regulacji prawnych w zakresie prawa publicznego i prywatnego.

Do tekstu traktatów Autorzy dołączyli także tabele ekwiwalencyjne, przedstawiające zmiany numeracji artykułów wprowadzonych Traktatem Amsterdamskim oraz indeks, który umożliwia poruszanie się po materii traktatowej.

Jest to też dowodem na to, że prawo Unii Europejskiej jest w ciągłym dynamicznym ruchu jurydycznym i orzecznym. Podlega ewolucji i pozostaje w twórczym kształcie wobec tych państw, które już członkami Wspólnoty, jak i tych, którym do niej jest tak blisko, a także wobec krajów, które aspirują i podejmują działania w tym kierunku.

Książki zamykają całość odnosząc się do m.in. stowarzyszenia krajów i terytoriów zamorskich, organów Wspólnoty, takich jak Parlament Europejski, Rada, Komisja, Trybuna Sprawiedliwości, Trybuna Obrachunkowy, Komitet Ekonomiczno-Społeczny, Komitet Regionów, Europejski Bank Inwestycji.

Ponadto w opracowaniu znajduje się bogaty wykaz bibliograficzny krajowy i zagraniczny, zestawienie podstawowych aktów prawnych, wykaz orzecznictwa, w tym także indeks przedmiotowy. Ułatwia to szybkie orientacje w sprawach problematyki unijnej.

Autor opracowania prof. dr hab. Z. Brodecki jest kierownikiem Centrum Prawa Europejskiego na Uniwersytecie Gdańskim, konsultantem i ekspertem dla wielu grup zawodowych, członkiem Rady Programowej Centrum Naukowego Notariatu, zajmuje się szkoleniem notariuszy w zakresie prawa unijnego, był referentem problematyki unijnej na konferencji Izby Notarialnej w Poznaniu. Wydał wiele monografii, opracowań naukowych i fachowych.

Panie M. Drobysz i S. Majkowska są pracownikami Uniwersytetu Gdańskiego i specjalizują się w prawie Unii Europejskiej, prowadzą wiele szkoleń i kursów z zakresu problematyki unijnej.

Jerzy Jacyszyn